

Col·loqui: La feminització de la professió mèdica

FEMINITZACIÓ DE LA PROFESSIÓ MÈDICA

Soledat Woessner i Casas

Acadèmica numerària

La societat actual, la de principis del segle XXI, ha experimentat canvis considerables en el terreny social, econòmic i de valors. Un d'aquests canvis ha estat la feminització de la Medicina. L'augment de dones dins de la professió mèdica té diverses connotacions tant pel que es refereix a la cura dels pacients com per al sistema dels serveis de salut i s'ha arribat a parlar de "Pink Collar Medicine" o sigui de "medicina de coll rosat".

La dona està adquirint protagonisme. Així, avui dia tenim dones caps d'estat, Conselleres, alcaldesses, astronautes, dones amb alts càrrecs de responsabilitat empresarial i un llarg etcètera, així com la creació recent a Catalunya d'una Conselleria denominada d'Igualtat i dirigida per una dona; tant és així, que governs dels països nòrdics ja fa temps que s'ocupen de facilitar als homes la seva adaptació als nous contextos d'igualtat.

L'exercici de la Medicina té cada vegada més un rostre femení, de manera que una professió eminentment masculina, com era fins a l'últim terç del segle XX, ha passat a ser una activitat preferentment femenina. Es pot assegurar que la professió mèdica del nostre segle estarà en mans de dones, professió que gairebé els estava vetada a principis del segle passat. Tot apunta a que el segle XXI oferirà un panorama inèdit i que, per primera vegada desde que tenim registres històrics, la Medicina estarà en mans de metgesses.

La legislació d'igualtat d'oportunitats ha estat infringida de manera flagrant a Espanya en les pasades dècades, però actualment segons dades de març del 2008, el 43% de persones llicenciades en Medicina són dones, increment femení que possiblement es més acusat que en altres professions.

L'entrada massiva de dones en la professió mèdica es va iniciar en la dècada dels anys 70 i, actualment, 7 de cada 10 estudiants de Medicina són del sexe femení i en els exàmens MIR hi ha una proporció similar. Avui dia les col·legiades menors de 30 anys ja són majoria respecte als seus col·legues masculins, segons un estudi de la doctora Pilar Arrizabalaga, especialista senior de l'Hospital Clínic de Barcelona i de Carme Valls-Llobet, Presidenta del Centre d'Anàlisi i Projectes Sanitaris, publicat en la Revista Medicina Clínica l'any 2005.

L'any 1955 la proporció de metgesses era del 1%, l'any 1965 del 7%, en l'any 2005 aquesta xifra arribava al 42% segons dades de

la Catedràtica Teresa Ortiz de la Universitat de Granada i les previsions passen perquè se superi el 60% pròximament.

Si ens referim a l'àmbit local de la província de Barcelona, el llistat de col·legiades l'any 1945 era de 37, l'any 1961 fou de 101 amb un increment substancial i progressiu com a conseqüència de la massificació femenina de la Facultat de Medicina en la dècada dels anys setanta.

De llavors ençà la proporció va *in crescendo* i en l'actualitat, l'any 2008, el nombre de col·legiades de la província de Barcelona ascendeix a 13.136 i el de col·legiats a 15.354.

Però encara hi ha poques dones en la cúspide de la piràmide; la xifra de metgesses que arriben a llocs de responsabilitat disminueix a mesura que ens acostem als llocs de major prestigi. Així, de 28 Facultats de Medicina només 5 tenen una Degana al capdavant; en l'àmbit hospitalari solament hi ha un 18% de dones Gerents i un 10% de Caps de Servei, però aquest problema no és exclusiu d'Espanya i així en la revista *New England Journal of Medicine*, Nancy Andrews, la primera dona nomenada Degana de la Facultat de Medicina de la Universitat de Duke en els EE.UU. es pregunta per què ha de ser notícia l'any 2007 que una dona arribi a aquest càrrec.

Ni els estudis de Medicina ni la incorporació a l'activitat laboral ha estat, per moltes dones del passat, un camí de roses. L'arribada femenina als estudis de Medicina ha estat envoltada en una llarga polèmica entre defensors- els menys- i detractors- els més-. Convé recordar que fa poc més d'un segle que els estudis de Medicina gairebé estaven prohibits a les dones. Un parell d'exemples per a il·lustrar el que acabo de referir. Un és la història de James Barry, el nom real de la qual fou Miranda Stuart, una britànica (1795-1865) que es va disfressar d'home per a poder estudiar Medicina i convertir-se en metge. Va ingressar ni més ni menys en l'exèrcit britànic, on va exercir la cirurgia i va participar en la Batalla de Waterloo, arribant a un alt rang militar. Va contreure la febre groga per la qual cosa torna a Londres on mor. La seva autèntica identitat es va descobrir quan l'estaven embalsamant. La sorpresa d'aquest cas va ser majúscula i va omplir pàgines de revistes i de periòdics tot arribant fins al cinema.

I ja en un àmbit més pròxim tenim el cas d'Elena Maseras i Ribera (1853-1905) que va ser la primera alumna estudiant de Me-

dicina a la vella Facultat del carrer del Carme on ara ens trobem. Corria l'any 1872. En els primers cursos se li va negar l'assistència a classe per la seva condició de dona i a més va experimentar un retard administratiu de 4 anys per a poder fer l'examen de llicenciatura. Una coetània seva, Dolors Aleu, de la qual després parlaré, havia d'anar a classe custodiada per dos escortes contractats per el seu pare, que era cap de la Policia municipal.

Per part dels detractors no s'emetien opinions sinó autèntics insults, els quals evocaven la presumpta inferioritat intel·lectual de la dona. Només dues anècdotes a títol d'exemple. En la revista *El Siglo Médico* (1877) en un article el doctor Angel Fernández es lamentava que les dones sortissin de les aules "*si Dios no lo remedia, con la más cumplida y fina educación para ejercer dignamente en el Rastro y otros lugares parecidos*". En la mateixa revista l'any 1882 es relata la investidura doctoral de Dolores Aleu i Riera la primera dona que es va doctorar en Medicina. Dolores Aleu, coetànea de Elena Maseras, metgessa ginecòloga, va defensar la seva tesi doctoral a la Universitat Central de Madrid havent de superar molts obstacles per el rebuig inicial del seu rector. En una revista de l'època es relata la investidura doctoral de Dolores Aleu, finalitzant amb el següent comentari "que no se repita".

M'és grat recordar que fa poques setmanes es va col·locar la primera pedra per la construcció d'un Centre Sociosanitari al barri del Putget que portarà el seu nom.

També l'autoria d'obres de metgesses escriptores com les de la italiana Trota de Salerno varen ser molt qüestionades.

Els més retrògrads abogaven, en tot cas, per un títol de Medicina honorífic que no donés a la dona l'oportunitat d'exercir la professió i encara actualment l'expresident de la Universitat de Harvard, Lawrence Summer, va afirmar que els homes tenen, de forma innata, més aptitud per les Ciències que les dones.

Però també hi han hagut arguments favorables emesos per prestigiosos metges com Letamendi i Giné i Partagàs, il·lustres professionals de tarannà progressista, liberal i demòcrata als quals els detractors van arribar a titllar de "faldillersos" per la seva defensa de la igualtat intel·lectual. El debat sobre el tema de la dona en Medicina segueix vigent en l'actualitat i així la revista *British Medical Journal* ha plantejat recentment un cara a cara i la pregunta formulada va ser si hi ha massa dones metges, amb defensors del sí i del no. No ve al cas comentar aquí aquest debat, però el que sí que és desitjable i indiscutible és que la Medicina necessita atreure als millors professionals independentment del seu sexe.

Com a exemples d'excel·lència voldria recordar que, des de la Fundació del Premi Nobel l'any 1901, set dones metges han obtingut aquest guardó de Fisiologia i Medicina, entre elles Rita Levi-Montalcini, nascuda a Itàlia l'any 1909, per tant quasi centenària que, conjuntament amb Stanley Cohen, va obtenir aquest premi l'any 1986 pels seus descobriments dels factors de creixement i que fou investida Acadèmica d'Honor per aquesta Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.